

BÁNYAI TIBOR MÁRK

Szolcsányi Ákos: Semmi meglepő vagy fontos

FISZ, 2018

Szolcsányi Ákos harmadik verseskötete a 2002-ben indult *Hortus Conclusus* sorozat ötvenedik darbjaként jelent meg. A sorozat jellegzetessége, hogy az egyes könyveket általában a szerzővel készített interjú zárja. Az interjú közvetlenül építi rá a műre a szerzői intenciókat, olyan értelmezési irányokat jelölve ki, amelyeket egyszerűen nem lehet nem figyelembe venni. Erősen kérdéses, hogy mennyire elegáns vagy legalábbis hasznos egy ilyen használati útmutató. Kétségtelen, hogy mint önreflexív szerkesztési gesztus fontos információkat nyújt alkotás-lélektani vagy egyszerűen csak verstani, de akár árnyaltabb lírapoétikai vonatkozásokban is, csak éppen azon az áron, mintha segítség nélkül eleve lehetetlen volna megbírkózni a versek megértésével.

A kötet megszerkesztettsége feltűnően koncepciózus, amire csak ráerősít Szolcsányi nyelvi magabiztossága, hogy végig egyenes színvonalon tudja összetartani ezt a feszes versvilágot. Már maga a cím is talányosan többértelmű, ahogyan nyitva hagyja, hogy értékítéletként magukra a versekre vonatkoztassuk és mintegy szerzői kikacsintásként értjük úgy, hogy ezekben a versekben *semmi meglepő vagy fontos* nincs, tehát aki ilyesmit vár, jobb, ha hozzá sem kezd; vagy éppen hogy áttételesen, finom utalás történik arra az ismert felfogásra, hogy a költészet tárgyát főleg a – *meglepő vagy fontos* – tartalomban keresni, ugyanis az nem ebben van, ha egyáltalán van, hanem máshol. Hogy hol – leginkább magában a nyelv működ(tet)ésében.

Líraolvasási (meg)szokásainkat lépten-nyomon különböző eltávolító technikák aknázzák alá. Kezdve azzal, hogy a versek beszélőjének ugyan markáns, felismerhető hangja van, de semmi értelme sem lenne hagyományos irodalomtörténeti alapon felmutatni a szerzőre vonatkozó életrajzi megfeleléseket. Ettől még marad a kérdés, hogy ki beszél, milyen pozícióból beszél. A hang személyes vagy inkább személytelen? Ezeket a kérdéseket a tartalomjegyzék még tovább árnyalja. A címek ugyanis egy *melyben* kötőszóval bevezetett tag-

mondattal bővülnek, például *Napozik – melyben szerző vízparti döglésre bíztatja magát*. Ez a megoldás fokozza az iróniát, és az értelmezés többrétűségének nyit teret azért, hogy mintha nem annyira a versekből kiolvasható (implicit) szerzőnek, hanem már a valóságos szerzőnek a magyarázatait olvassunk. Itt a záró interjúhoz hasonlóan megint „kéretlenül” kapunk felvilágosítást.

A szigorú következetesség a címválasztásokban is érvényesül. A címek olyan egyes szám harmadik személyű igék, amelyek általában csak egy szótagosak. Tudatos formálás mutatkozik meg abban is, hogy a címek ábécérendben követik egymást, mintha teljesen esetleges volna a versek sorrendje. Az első ciklus tehát A-tól Z-ig halad, a másodikban pedig visszafordul a játék Z-től A-ig. Ezt az inverziót ellentétpárként tükrözik a *Kötődések* és *Oldódások* cikluscímek. Szintén e rigorózus pontosságot mímelő önirónia mutatkozik meg a *Románcok*

alcímekben. Szolcsányi az interjúban maga ismerteti a románcot mint egy félrímes, trochaikus nyolcasokból álló, tetszőleges hosszúságú versformát. Arra is rámutat, hogy a két megkötés közül a félrímet elhagyta.

Ez a kötet egy önreflexív, profi munka. Sokszor viszont annyira finom áttételeket és kötéseket alkalmaz, amelyek már gyengítik az expresszivitást és a lehetőséget az érzelmi azonosulásra. De hogy hozzak egy ellenpéldát, amely magába sűríti

ennek a költészetnek szinte valamennyi erényét: „anyám halála / napját nem követi gyásznapi, / kedd marad, rajz-angol-nyelvtan” (*Tanul*). Szolcsányi az élő nyelvből még a vulgáris fordulatokat is légius könnyedséggel emeli át: „Van, aki az első nyári / vásárnap hegeszt, mert *bassza / isten*, nem pihen, *muszáj*, és / ő az, aki tudja, hogy az, / hogy védőkesztyű, szemüveg / *fasznak kellene*” (*Hall*). A jól elhelyezett kollokvialis betétek élményszerűségük révén kedveznek az (öröm)olvasásnak, így oldva a monoton fegyelmélettséget. Máskor pedig pont az önreflexió lendít túl a hang távolságtartásán, mint például: „irgalomtól, gyűlölettől, / közönytől egyformán távol” (*Zár*). Ez a megállapítás az egész kötetre

áll. Szenvetelenül rögzített mikrovilágok, mindenféle helyzetek és dolgok rövid, éles megfigyelései sorjáznak. A *Napozik* című darab nyitó pillanatképét például nem igazán lehetne ennél tömörebben megoldani: „Lábuknál gyűjtött szemetük, / fejüknél nyugvó javaik: / egy családi strand mindene”. Az egyedi szóösszetételekkel sem él vissza a költő, csak ritkán, de annál hatásosabban veti be őket: „függönyréspimasz készítés” (*Tanít*), „lakkfekete, macskakőszűlyú urna” (*Temet*).

A gyakori kihagyások és félbehagyások szintén önreflexívek, így az egységes jelentés maradék illúzióját is elveszítjük, és újabb út nyílik a többértelműség felé, akár zárlatként is: „*nna* szoktam mondani félbe- / hagyva hogy a többi a nap” (*Jár*). Nyilvánvaló, hogy Szolcsányi jelen kötetét nem igazán volna gyümölcöző a téma felől értelmezni. Egyébként is annyira megfoghatatlanul sok minden van itt a traumán, halálon, szerelmen át a gyerekkorig és gyerekvállalásig, sőt a közéleti problémákig, de akad még egy(-két) szexjelenet is az

1-es villamoson valahol a Kacsóh Pongrác út és a Bécsi út / Vörösvári út közötti szakaszon. A tét éppen az, hogy miképpen lehet jól csinálni egy olyan költészetet, amelyikben a tartalom deklaráltan mellékes.

A központozás mintegy a versek harmadánál – a 38-ból random 13 esetben – elmarad. A formakényszer által is diktált, gyakori soráthajlásokkal együtt még inkább összefolynak a mondatok, ami különösen figyelmes olvasást követel meg. Azonban még így is lépten-nyomon korrekcióra kényszerülünk, és leginkább éppen ezért tud izgalmas maradni a szöveg. Meglehetősen lassú és nehéz lesz tehát a megértés, viszont nem azért, mintha sok volna a homályos vagy fárasztó rész.

Végül is mi a kötet vállalása? Paradox módon megint az önértelmezés szolgálhat a legpontosabb válasszal. A költő mondja az interjúban: „Szeretném, ha a versek lassan hatnának, vállalva a kockázatot, hogy sehogy sem hatnak.” Elég meredek, de működik.

SÜMEGI GYÖRGY

Nemes Péter: Amerigo. Egy szobrász, aki meghódította Rómát

Európa, 2019

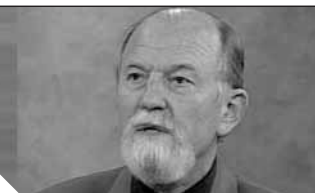
„A kis szobrászból talán nem lesz semmi. Örök éhezés talán a sorsa és ki tudja, mi. És mégis hódító, csak a hadserege hiányzik, »csak jószerecse, semmi más«. Az életútja felfelé menő út, ha el is pusztul felfelé menet.”

(Szerb Antal: *Utas és holdvilág*)

Egy könyv – két szobrász. A könyvben megjelenített főszereplő szobrász Fehérvárcsurgón Tóth Imrének született, olasz neve szerint: Amerigo Tot. A másik, az őt megidéző ugyancsak szobrász: Nemes Péter. Mindez történik, mármint a könyv megjelent Amerigo születésének 110. évfordulóján, Nemesnek pedig a 40. évében. A szerző „képzeletbeli monológként” határozza meg elbeszélése műfaját. A monológ drámai művekben általában az egyedi szereplő lelki vívódásait rögzíti (pl. Hamlet monológja). A belső monológ egy szereplő gondolatait, vágyait, lelki világának történéseit idézi meg, mintegy magánbeszédbe foglalva a legfontosabbakat. Itt egy sajátos

belső monológban, a szerző által egyes szám első személyben elmondott-elbeszél sorstörténetben kapjuk a főhős élet- és művészettörténetét.

Nemes Péter több mint egy évtizede kutatja Amerigo Tot életét és művészetét. Ösztöndíjakkal és magánérőből bejárta élethelyszíneit, megkereste műveit, kikérdezte életének és művészetének még elérhető tanúit és szereplőit. S mindezt nemcsak itáliai helyszíneken, hanem a tengeren túl és olyan további európai pontokon is, ahová kapcsolódott a Mester élete és munkája. Fontosak voltak a tanulmányai (Iparművészeti Iskola, Budapest; Bauhaus, Dessau és Berlin; Képzőművészeti Akadémia,

SÜMEGI GYÖRGY (1947) Budapest